

lentőséget sohasem tulajdonítottak és amelyekből most utólag kívánnának meggazdagodni.

III. Az előadottak figyelembevételével mellett nyilvánvaló, hogy amennyiben valamely szerződés ezen normális és a felek akaratát képezhető kereteken *túl* akart volna hatni — azt a feleknek *nyomatékosan és határozottan ki kellett volna emelni.*

Az idevágó analóg jogszabály, a K. T. 522. §-a szerint, — mely a könyvkiadásról szól — *kétség* esetén, a felek megállapodása csak *egy* kiadásra szól. Vagyis kétség esetén a vállalkozó a *kisebb* jogot szerezte meg.

A nyomatékos és világos kiemelés kötelezettsége mindenekelőtt a filmgyártót terhelte, mint olyat, aki az adott körülmények között a normálisnál több jogot kívánt szerezni és mint olyat, aki hasonló ügyleteket üzletszerűen kötve, a vele ügyletkötő félként szembenálló szerzőt, a megállapodás *következményeire* és *jelentőségére*, a jóhiszemű szerződéskötés szabályai szerint felhívni tartozott volna. A filmgyártó részéről „bensőleg” „elképzelt” olyan titkos fenntartás, mely szerint ő az üzletet majdan így fogja értelmezni — nem birhat hatállyal.

Végkonklúzióink tehát az, hogy a filmszerző között egyrészt, a filmgyártó között másrészt, a háboru alatt Magyarországon kötött olyan szerződés, mellyel a szerző valamely művének megfilmesítési jogát engedte át, — kifejezett és határozott kikötés híján, — egyedül a központi hatalmak területére korlátozott, egyszeri megfilmesítési jogot biztosított a filmgyártónak. Az idevonatkozó megállapodás értelmezésénél csak ez lehetett a felek ügyleti akarat. Az eset körülményei, az élet fel fogása erre mutatnak.

Dr. Palágyi Róbert.

„**Die Gerichtsstandsklausel in der Kautelarpraxis.**“ Ezen a címen érdekes cikk jelent meg Dr. Maurus Deutsch wieni ügyvéd tollából az „Österreichische Anwalts-Zeitung“ folyó évi április 16-i számában.

A cikkben felvetett kérdéstről polémia keletkezett Dr. Ribáry Géza budapesti ügyvéd és Dr. Kovács Marcel ny. kir. kuriai bíró között (lásd: Pester Lloyd f. é.május 6., 8. és 10-i száma). Minthogy a szóbanforgó jogi kérdést első ízben ezen lap hasábjain vetették fel (lásd: Dr. Beck Salamon cikkét a „Polgári Jog” 1927. évi 9-ik számában), ehelyütt kísérletet teszünk a felvetett kérdés újabb megvilágítására.

Dr. Maurus Deutsch ismerteti a kir. Kuria P. II. 8496/1926. számú ítéletét, amelynek alapjául az a tényállás szolgált, hogy valamely angol cég és magyarországi alkalmazottja kö-

zötti szolgálati szerződésben egy Londonban székelő választott bíróság kizárólagos illetékessége köttetett ki és felperes a szolgálati szerződésből származó követelését Magyarországon, a rendes bíróság előtt érvényesítette, amely a pergátló kifogásnak mind a három fokon helyt adott. Ismerteti továbbá a bécsi Oberlandesgericht egyik határozatát, amelyben a nevezett bíróság helyt adott a pergátló kifogásnak, amikor a felek a krakói kereskedelmi és iparkamara választott bíróságának kizárólagos illetékességét kötötték ki és felperes arra való teintettel, hogy alperesnek Lengyelországban vagyona nincsen, Ausztriában pedig vagyona van, kereselét a wieni bíróság előtt indította meg.

Dr. Maurus Deutsch véleménye szerint — és ehhez Dr. Ribáry Géza is csatlakozott — mindkét határozat téves volt, mert a választott bíróság ítélete abban az országban, ahol alperesnek vagyona van, nem volna végrehajtható, pedig nem tételezhető fel, hogy a feleknek a választott bírósági szerződés megkötésénél az lett volna az intenciójuk, hogy a rendes bíróság hatáskörének kizárásával a végrehajtás lehetőségéről lemondjanak, ami egyértelmű volna a követelésről való lemondással. Véleményem szerint a kir. Kuria ítélete kétségtelenül helyes volt. A közölt tényállás szerint alp. angol cég, tehát Angliában vagyonnal rendelkezik. Felperes tehát nincsen elzárva attól, hogy a választott bírósági kikötés alapján keresetét Angliában a választott bíróság előtt megindíthassa és annak ítéletét Angliában végrehajthassa. Az a körülmény, hogy az alperesi cégnek Magyarországon is van vagyona és hogy felperesre nézve bizonyára kényelmesebb lett volna követelését Magyarországon érvényesíteni, mit sem változtat a dolgon. Felperesnek a választott bírósági szerződés megkötésekor számolnia kellett azzal, hogy per esetén kénytelen lesz igényét Londonban a választott bíróság előtt érvényesíteni és mint alperes esetleg kénytelen lesz a londoni bíróság előtt védekezni. A wieni Oberlandesgericht ítélete valószínűleg szintén helyes volt. A cikkben idézett indokolásból ugyanis nem állapítható meg oly tényállás, mintha alperesnek a választott bírósági szerződés megkötésekor Lengyelországban vagyona lett volna és csupán utólag állott volna elő az a helyzet, hogy alperesnek Lengyelországban nem volt vagyona, hanem csupán Ausztriában, mert az ítélet indokolása szerint „felperesnek a választott bírósági szerződés megkötésekor módjában állott szem előtt tartani annak perjogi kihatásait“. Dr. Maurus Deutsch ur rendkívül érdekes fejtegetései során helyesen utal arra, hogy választott bírósági kikötések létesítésénél a felek nem láthatják mindig előre az ily kikötés következményeit, így pl. a felek, amikor osztrák választott bíróság illetékességét kötötték ki, nem számolhattak azzal, hogy az egyik fél utóbb lakhelyét Budapestre teszi át és megtörténhetik, hogy éppen azt a felet kell alperesként perbe vonni, aki Budapestre költözött és akinek Wienben vagyona már nincsen. Arra sem gondolhattak a felek, — folytatja igen helyesen Dr. Deutsch ur — hogy 1914-ben Ausztria és Magyarország között jogsegélyszerződés fog létrejönni, amely szerint a kikötésen alapuló illetékesség nem szerepel azon illetékességi okok között, amelyeknek alapján hozott ítéletek kölcsönösen végrehajthatók. Amde éppen ezekben

a helyes fejtegetésekben látom a felvetett jogkérdés megoldásának kulcsát.

Ha a felek a választott bíróság kizárólagos illetékességét kötötték ki, úgy általában ezen illetékességtől eltérésnek helye nincsen. Ez következik nem csupán a Pp. 180-ik §-ának 4-ik pontjából, amely félremagyarázhatatlanul pergáló kifogásnak minősíti a választott bíróság kizárólagos illetékességének kikötését („el kell járni“) hanem abból is, hogy a választott bírósági szerződés mint kétoldalú jogügylet, már magánjogi hatályánál fogva is mindkét félre kötelező. A választott bírósági kikötés kizárólagosságának szigorú fenntartásához gyakran fontos érdekek fűződnek, különösen gazdasági szervezeteknél, kartelleknél, szindikátusi megállapodásoknál stb. a szerződő feleknek rendkívül fontos érdeke fűződhetik ahhoz, hogy valamely különleges jogviszonyból eredő perek kizárólag a kikötött választott bíróság előtt legyenek megindíthatók, mert az illető ügynek bíróság előtt való tárgyalása már magában véve súlyos hátrányokkal járhat a szerződő felekre nézve. Másképpen áll a helyzet, ha a választott bírósági szerződés megkötése óta következtek be oly tények (elköltözködés más országba vagy áthelyezése stb.) vagy oly jogi állapotok, (nemzetközi szerződés, újabb jogszabályok), amelyeket a felek a választott bírósági szerződés megkötésekor nem láthattak előre és amelyek ismeretében a választott bírósági szerződést nem kötötték volna meg. Ilyenkor áll a „rebus sic stantibus“ elve, amelynek alapján felperes, véleményem szerint, sikerrel hivatkozhatik arra, hogy a választott bírósági szerződés kizárólagosságára vonatkozó kikötés a viszonyok változása következtében hatályát veszítte. Ugy hiszem, hogy Dr. Deutsch urnak is ez a gondolat lebeghetett a szeme előtt cikkének megírásánál, mert ha a választott bírósági szerződés megkötése óta semmi sem változott, úgy egymagában az a körülmény, hogy alperesnek abban az országban, amelynek területén az ítélet végrehajtható, vagyona nincsen, nem szolgálhat okul arra, hogy a választott bírósági szerződés kizárólagosságára vonatkozó kikötést egyszerűen nem létezönek tekintsük. A szerződő félnek a választott bírósági szerződés megkötésekor számolnia kell azzal, hogy a választott bíróság ítélete csak bizonyos jogterületen lesz végrehajtható. Volenti non fit iniuria.

Dr. Maurus Deutsch mindenesetre értékes szolgálatot tett a gyakorlati jogászvilágnak és a közgazdasági életnek, amikor ezt a nagyfontosságú kérdést felvetette, különösen pedig azzal, hogy a felmerülhető nehézségek elhárítására alkalmas néhány ügyesen megszerkesztett bírósági kikötés szövegét mutatta be, aminthogy az Dr. Ribáry Géza ur által javasolt szövegmintát is alkalmaznak találok arra, hogy a bírói gyakorlat bizonytalanságára való tekintettel a kérdést legalább gyakorlati szempontból a jövőben köteendő választott bírósági szerződésekre való tekintettel az ügyfél érdekében megfelelően megoldhassuk.

Dr. Morvay Oszkár
ügyvéd.